

HÍREK, ISMERTETÉSEK

Kisházi Péter

Dr. Kisházi Péter
1928. dec. 28—1988. júl. 12.

Dr. KISHÁZI Péter 1988. július 12-én rövid betegség után Budapesten elhunyt. Személyében a magyar földtan olyan kollégát veszített el, aki egész életét csak a hivatásának szentelte. 60. évében, immár nyugdíjasként érte a halál.

1928. december 28-án született Kaszaperen, ahol édesapja tanyaközponti tanító volt. A szegedi gimnáziumi évek után Sopronban, a Nehézipari Műszaki Egyetem Bányamérnöki Karán egy újonnan induló szakon, bányakutató-mérnökként tanult.

VENDEL Miklós professzor felfigyelt a tehetséges és szorgalmas diákra és demonstrátor-ként, majd az államvizsgák után tanársegédként alkalmazta. 1957-ben adjunktusi kinevezést kap.

A soproni egyetem részleges Miskolcra költözése után másfél évig volt miskolci oktató, amikor VENDEL Miklós hívására ismét visszatér szerettét városába, Sopronba, ahol az akkor alakult petrográfiai laborban dolgozott nyugállományba vonulásáig.

A Bányászati Kutató Intézet petrográfiai osztályán tág határok között művelte szakmáját. A közismerten teleptanos VENDEL Miklós mellett részletesen megismerkedett hazánk érctelepeinek földtanával (1968-ban, a felsőcsatári talktelep genetikájának feldolgozásából doktorál), majd az 1969-ben induló soproni-hegységi földtani térképezés keretében igazi metamorfos szaktekintélyvé képezte magát, amit még tovább mélyítettek a röntgenes és mikroszkópos anyagvizsgálat terén elért eredményei.

Az oktatóként sokak által ismert KISHÁZI gyümölcsöző kapcsolatokat tudott kiépíteni a szomszédos Ausztria petrográfiaival foglalkozó geológusaival.

1986. március 21-ével — 2 éves röntgenes kórkedvezményét igénybe véve — ment nyugállományba, hogy kihasználva „szabadidejét”, pótolja a korábbi évek alatt elmaradt és joggal hiányolt szakcikkeket. A halála előtti napokban, a kórházi ágyon is a következő témákat tervezte.

Emberileg magányos, de soha nem volt elzárkózó, különösen tanítványai és munkatársai tapasztalták közvetlenségét. VENDEL Miklós halála után elnöke volt a Magyar Hidrológiai Társaság Soproni Szervezetének, tagja volt még a Magyarhoni Földtani Társulatnak, az MTA Veszprémi Akadémiai Bizottság Iparregészeti Munkabizottságának és a KITAIBEL asztaltársaságnak.

Munkásságának elismeréseként *Kiváló Dolgozó* (1971 és 1973), *Bányászati Szolgálati Érdemérem* (1976 és 1984) és a *Földtani Kutatás Kiváló Dolgozója* (1977) kitüntetésekkel kapott.

Sírjánál — az árnyas nagykovácsi temetőben — idős édesanyja, húga, rokonsága és volt munkatársai búcsúztatták az örökre távozó KISHÁZI Pétert.

IVANCSICS Jenő*

Dr. KISHÁZI Péter szakirodalmi munkássága

1. —VENDEL M.: Beziehungen zwischen Karstwässer und Thermen auf Grund der beobachteten Verhältnisse im Transdanubischen Mittelgebirge — Mitt. der Geol. G. in Wien. 1962. 55. pp. 127—182.
2. —VENDEL M.: Összefüggések melegforrások és karsztvizek között a Dunántúli Középhegységben megfigyelt viszonyok alapján — MTA Műsz. Tud. Oszt. Kézl. 32. 1963. pp. 393—417.
3. —VENDEL M.: Összefüggések melegforrások és karsztvizek között a Dunántúli Középhegységben megfigyelt viszonyok alapján (II. rész) — MTA Műsz. Tud. Oszt. Kézl. 33. 1964. pp. 205—234.
4. —VENDEL M.: A felsőcsatári talktelep genetikája — BKI Közleményei 1967. Különkiadvány.
5. —BOLDIZSÁR I.: Homokok titántartalmú ásványainak leukoxenésedéséről — BKI Közleményei XIII. 2. 1969. pp. 7—16.
6. —BOLDIZSÁR I.: Leucoxénation des minéraux à teneur en titane des sables — Publ. de l'Institut de Recherches Minières de Hongrie 12. 1969. pp. 21—26.
7. —VENDEL M. et al.: A Dunántúli Középhegység bauxit-előfordulásainak genetikája — BKI Közleményei XV. 2. 1971. pp. 7—43.
8. —VENDEL M.: Genetikai vizsgálatok a Dunántúli Középhegység mangánérctelepein — BKI Közleményei XV. 4. 1971. pp. 5—30.
9. —BIDLÓ G. et al.: Szerves vegyületek krisztallografiai vizsgálata — Akadémiai Kiadó. Budapest, 1973. pp. 184—244.
10. —IVANCSICS J.: A brennbergi barnaköszén-medence földtani-teleptani viszonyainak posztumusz rekonstrukciója — BKL Bányászat 108. 2. BKI Közleményei XIX. 2. 1975. pp. K128—K131.
11. Contributions to the knowledge of metamorphic of Sopron Hills (Western Hungary) — Verh. Geol. B. A. 1977. 2. Wien. pp. 35—43.
12. —BOLDIZSÁR I. et al.: A brennbergi helvét köszéntelepes rétegeket fedő homokos-kavicsos öszielt földtani és közettani viszonyai — BKL Bányászat 111. 1. BKI Közleményei XXII. 1. 1978. pp. K45—K53.
13. —IVANCSICS J.: Rekonstruktion der geologisch-lagerstättenkundlichen Verhältnisse des Braunkohlenbeckens von Brennberg — Mittell. des Ungarischen Forschungsinstitutes für Bergbau 20. 1977. pp. 103—107.
14. —BOLDIZSÁR I. et al.: Geologische und petrographische Verhältnisse der sandigkeisigen Deckschichtenserie der helvetischen kohlensführenden Schichten von Brennberg — Mittell. des Ung. Forschungsinst. für Bergbau 20. 1977. pp. 109—119.
15. Megjegyzések a nyugat-dunántúli régi vaskohászati leletek vasérc- és salakmintáin végzett röntgendiffrakciós vizsgálatok eredményeihez — Arrabona 19—20. Győri Xantus János Múzeum évkönyve. Győr. 1977—1978. pp. 169—175.
16. —NÉMEDI VARGA Z.: VENDEL Miklós munkásságának méltatása — NME Közleményei, Miskolc. 24. Bányászat 1978. pp. 9—14.
17. VENDEL Miklós szerepe Sopron környéke földtani kutatásában — NME Közleményei, Miskolc. 24. Bányászat 1978. pp. 15—23.
18. —VENDEL M. †: Magyarország titánércelőfordulásai — NME Közleményei, Miskolc. 24. Bányászat 1978. pp. 95—99.
19. —VENDEL M. †: Magyarország vasércelőfordulásai — NME Közleményei, Miskolc. 24. Bányászat 1978. pp. 101—119.
20. —IVANCSICS J.: Untersuchung des Inkohlungsgrades der Lias-Steinkohlen von Mecsek durch Reflexionsmessung und derivatographische Analyse — Mittell. des Ung. Forschungsinst. für Bergbau 1979. 22. pp. 139—149.
21. —IVANCSICS J.: Amecsek liász feketeköszének szénülésfokának vizsgálata reflexióképesség-méréssel és derivatográfus elemzéssel — BKL Bányászat 113. 1. KBFI Közleményei XXIV. 1. 1980. pp. K33—K42.
22. Emékedések Kovács Lajosról — NME Közleményei, Miskolc. 30. Bányászat 1981. pp. 25—30.
23. Nyugat-magyarországi régi vaskohászati leletek vasérc- és salakmintáin végzett ásványközettani és teleptani vizsgálatok eredményei. Iparregészeti kutatások Magyarországon (égetőkemencék régészeti és interdisciplinári kutatása) — MTA Veszprémi Akadémiai Bizottságának Történelmi Szakbizottsága Értesítő. 1981. pp. 147—156.
24. Néhány magyarországi régi vassalak ásványos vizsgálata — Iparregészet II. Veszprém 1982. VIII. 9—11. pp. 199—203.
25. —IVANCSICS J.: Egy újabb leukofillit-keletkezési elméletéről — Földt. Kézl. 115. 1—2. 1985. pp. 199—204.

* Magyar Állami Földtani Intézet, Nyugat-magyarországi Területi Földtani Szolgálat. 9401 Sopron, Lackner K. u. 3.

26. — IVANCSICS J.: Genetic petrology of the Sopron crystalline schist sequence — *Acta Geol. Hung.* 28. 3–4. 1985. pp. 191–213.
27. — GÖMÖRI J. —: Iron ore utilization in the Carpathian Basin up to the middle ages with special regard to bloomeries in western Transdanubia. In: Neogene mineral resources in the Carpathian Basin — historical studies on their utilization. Szerk.: Hála J. Budapest, 1985. pp. 323–356.
28. — IVANCSICS J.: On the genesis of leuchtenbergite-bearing metamorphites of the Sopron Region — *Acta Geol. Hung.* 29. 3–4. 1986. pp. 375–387.
29. — IVANCSICS J.: Újabb adatok a Sopron környéki leuchtenbergittartalmú metamorfitek keletkezésének problematikájához — *Földt. Közl.* 117. 1. 1987. pp. 31–45.
30. — IVANCSICS J.: A Soproni Csillámpala Formáció genetikai közzétana — *Földt. Közl.* 117. 3. 1987. pp. 203–221.
31. — IVANCSICS J.: Újabb adatok a Brennberg környéki otnangi és kárpáti korú lerakódások földtanához — *BKL. Bányászat.* 121. 7. 1988. pp. 441–447.
32. — IVANCSICS J.: Adatok a Zempléni-szerkezet kristályos paláinak közzétanához — *Földt. Közl.* 118. 2. 1988. pp. 109–124.
33. — IVANCSICS J.: A Soproni Gneisz Formáció genetikai közzétana — *Földt. Közl.* 119. 2. 1989. pp. 167–180.
34. — IVANCSICS J.: Sopron környékének legelső badenien korú képződményei — Characteristics of the lowest formations of Badenian age as deposited in Sopron area — *BKL. Bányászat* 122. 5. 1989. pp. 315–320.

Személyi hírek — Personalialia

BUDA Tibor geológus, életének 54. évében, hosszan tartó, súlyos betegség után 1988. XII. 22-én meghalt. Hamvasztás utáni temetése 1989. I. 19-én volt a székesfehérvári Bélai úti temetőben.

Debrecenben nyolcvanegy éves korában elhunyt KÁDÁR László geográfus egyetemi tanár, a debreceni KOSSUTH Lajos Tudományegyetem egykori rektora. Nevéhez fűződik a magyar földrajztudomány debreceni iskolájának megteremtése. Több évtizeden át kutatta a földfelszíninformáló külső erők mechanizmusát, különösen az eljegesedések problémáit. Néhány, a földtan érintő sajtóságos elmélete szakkörünkben is ismertté tette. Temetése 1989. V. 17-én 11 h-kor volt a debreceni köztemetőben.

PÁLMAI József geológus, a Magyar Állami Földtani Intézet tudományos munkatársa, a Vízügyi Tervező Vállalat (Víziterv) geológiai szakértőjeként Algírban, 1989. VI. 2-án, hirtelen meghalt. Temetése — nagy részvét mellett — VI. 20-án 13 h-kor volt Budapesten, a Rákoskeresztúri új köztemetőben. A ravatalnál meleg szavakkal mondott búcsúztatót VITÁLIS György főosztályvezető geológus.

PÁLMAI József 1951-ben iratkozott be az Eötvös L. Tudományegyetemen a geológus szakra, de megfűlés útján szerzett súlyos tüdőbajának kezelése s operációja évekre visszavetette tanulmányait. 1963-ban végzett. Eleinte a Természettudományi Kar ásványtani tanszékén és a Német Demokratikus Köztársaságban, majd a Földtani Intézetben dolgozott. Dolgozott Mongóliában és több ízben töltött hosszabb időt

Afrikában, a francia nyelvterületen. Legutóbb 1988 nyarán vállalt hosszabb megbízatást Algériában, s ennek teljesítése közben, 57 évesen érte a váratlan halál.

1989. július 17-én, 97 éves korában, Budapesten elhunyt id. Dr. POSGAY Károly, szakmánk és társulatunk nosztora. VII. 31-én temették az Óbudai temetőben.

POSGAY Károly 1892-ben született, az Óbudai Korona vendéglő bérlőjének gyermekeként. A kb. két éve teljesen átépített, mondhatni történelmi épületben nevelkedett s 1910-ben az Árpád gimnáziumban érettségizett, a Zsigmond téren. A következő négy évben a budapesti Tudományegyetemen természetrajz-földrajz szakon tanári oklevelet és doktori címet szerzett, majd az éppen kitört első világháború frontjaira ment. Súlyos sebesülése és felgyógyulása után a Nagyváradon már újra megnyitott tisztiiskola tanáráként foglalkoztatott a hadsereg, ahol az elcsatlós és felbomlás érte. Egy ideig nagybirtokon agrónomusként dolgozott, majd hazatért s Budapesten katonaiskolai tanárként a hűvösvölgyi tisztiiskolában, később aktív katonatisztként szolgált. Így volt pályája során a vezérkari tiszt Gömbös Gyula miniszterelnök szárnysegéde, végül Közegen ezredparancsnok ezredes. Ebben a helyzetben érte 1945-ben az összeomlás és a háború vége, ami számára a deklaszálódást jelentette. Sokféle módon, nehéz testi munkával próbálta fenntartani létét és családját, de a Dunántúl hosszabb időn át nem volt elég nagy ahhoz, hogy bármely alacsonyrendű alkalmaztatásban hosszabb időn át elkerülhette volna az elbocsátást. Végül a bauxitkutatásban sikerült kikerül-

nie az üldözők hatóságából s fokozatosan képzettségének megfelelő feladatokat kapnia. Magas kora és nyugdíjas volta ellenére aktív munkatársa volt a bauxitkutatásnak, kiszállásokra járt és társulatunk életének is tevékeny részese volt, utolsó napjaiig. Előzvegyülve a csepeli nyugdíjsház garzonlakásában élt. Testi és szellemi frissége, előzékenysége és kedvessége a személyes érintkezésben mindnyájunk csodálatát és tiszteletét vívta ki írta.

A Földtani Közlöny 1986. évi (116.) kötetében jelent meg társulatunknál publikált utolsó cikke „A magyar bauxitipar fejlődése a statisztika tükrében (1903–1981)” címmel (pp. 185–201).

VÁRSZEGI Károly geológus, a Földtani Intézet pécsi területi szolgálatának munkatársa 1989. VIII. 11-én, 57 éves korában Pécsen, súlyos betegségben meghalt. Temetése VIII. 29-én volt a pécsi köztemetőben. Az elhunytat itt RAINCSÁK György, a területi szolgálatok főosztályvezetője búcsúztatta.

A Népszabadság napilap 1989. VI. 10-i, szombati számában hozza az 1956. októberi–novemberi harcokban elesettek, ill. áldozatul esettek névsorát. Az 1405 tételből álló lista 1217. sorszáman TÓTH Dezső 19 éves egyetemista szerepel, Bp. IX. helymegjelöléssel.

Az ifjú elsőéves geológus hallgató volt, aki az október 23-i, vagy azt követő napok áldozata volt és a viszonyok rendeződéséig a Bakács téren, a Ráday utca mentén levő parkban volt eltemetve.

A Bányászat c. folyóirat 1988. évi 12. számában köszöntötte, arcképének közlése mellett, VENKOVITS István geológust, abból az alkalomból, hogy 1988. XII. 3-án betöltötte 75. életévét.

180 éve, 1808. X. 24-én született Zillbachban Bernhard COTTA (Cotta Bernát) freiberger végzettségű, ottani főiskolai tanár. A Magyar Tudományos Akadémia külső tagja. Az értekekre vonatkozó tudományos rendszer megalapítója.

1989. V. 2-án a MTE SZ székházában több tudományos intézet, társaság és az MTA képviselői emlékülésen tekintették át LAMBRECHT Kálmán tudománytörténeti és népszerűsítő tevékenységben is jelentőset alkotó, néprajzzal, barlangkutatással is foglalkozó munkáját. A 100 éves született tudós az őslénytan modern, biológiai irányának világviszonylatban is kiváló képviselője. Különösen paleoornitológiai munkássága jelentős.

Az MTE SZ Csongrád megyei Szervezete, Társulatunk alföldi, a Magyar Hidrológiai Társaság szegedi területi szervezete és Mindszent nagyközségi tanácsa, valamint a Hazafias Népfront nagyközségi bizottsága 1989. augusztus 9-én 15 h-kor Mindszenten a Szabadság tér 1. sz. alatti művelődési ház falánál ünnepélyesen avatta fel VÍGH Gyula geológus, hidrogeológus, a Földtani Intézet igazgatója emléktábláját. Az alkalmat születésének 100 éves jubileuma adta. Az avató beszédet dr. BÁTAYI Jenő, az MTE SZ megyei társelnöke mondta.

Az MTE SZ Csongrád megyei szervezetének ilyen irányú buzgalmét jellemzi az avatás meghívójának hátulján olvasható adat, amely szerint „ez az emléktábla a megyei szervezet által kezdeményezett, és 1965–1989 között megvalósult műszaki-tudományos emlékhelyek sorában a 71.”

JUHÁSZ Erika (Szombathely, 1954.; Magyar Állami Földtani Intézet): „A halimbai bauxit felhalmozódásának története litológiai és üledékföldtani jellegei alapján” című *kandidátusi* értekezésének nyilvános vitája 1989. I. 9-én 14 h-kor volt az Akadémia nagytermében. Az értekezés *opponensei* BÁRDOSY György, a földtudomány doktora és MINDSZENTY Andrea, a földtudomány kandidátusa voltak. A *bizottság elnöke* PANTÓ György, a földtudomány doktora, *titkára* PESTY László, a földtudomány kandidátusa, *tagjai* MOLNÁR Béla, NÉMEDI VARGA Zoltán és SZEDERKÉNYI Tibor, a földtudomány doktorai, NAGY Béla, a földtudomány kandidátusa voltak.

Az ezévi kötet 1. füzetében közölt hír kiegészítésül: RÉTVÁRI László (Kispest, 1936.; MTA Földrajztudományi Kutatóintézete) a földrajztudományi doktora címet szerezte meg 1988. VI. 8-án. *Értekezésének címe*: „A természeti erőforrások összehangolt hasznosításának földrajzi értelmezése és értékelése”. *Opponensek*: BERNÁT Tivadar, BORSY Zoltán és ERDŐSI Ferenc, a földrajztudományi doktorai; *bírálbizottság*: FÜLÖP József, az MTA rendes tagja, FALLER Gusztáv, a földtudomány doktora, PERCEL György és PINCSÉZ Zoltán, a földrajztudományi doktorai, ALFÖLDI László, a földtudomány kandidátusa és ANTAL Zoltán, a földrajztudomány kandidátusa.

TÓTH Géza (Egri Tanárképző Főiskola): „A Bükk hegység neogén felszínfejlődése, különös tekintettel a karsztosodásra” című *kandidátusi értekezésének* nyilvános vitája 1989. V. 30-án de. 10 h-kor volt az Akadémia várbeli kongresszusi termében (1., Országház u. 28.). Az *értekezés opponensei*

JAKUCS László, a földrajztudomány doktora és SZÉKELY András, a földrajztudomány kandidátusa voltak. A *bizottság elnöke* PINCZÉS Zoltán, a földrajztudomány doktora, *titkára* SCHWEITZER Ferenc, a földrajztudomány kandidátusa, *tagjai* SOMOGYI Sándor, a földrajztudomány doktora, FODOR István, a földrajztudomány kandidátusa és LOVÁSZ György, a földrajztudomány doktora voltak.

ALFÖLDI László (Tiszadob, 1928.; Vízgazdálkodási Kutatóközpont): „A felszín alatti vizek védelmének hidrogeológiai alapjai (1958–1988)” című *doktori értekezésének* (munkásság tézisszerű összefoglalása) nyilvános vitája 1989. V. 31-én 14 h-kor volt az Akadémia várbeli kongresszusi termében. Az *értekezés opponensei* RÓNAI András, a földtudomány doktora, JAKUCS László, a földrajztudomány doktora és LÉCZFALVY Sándor, a műszaki tudomány kandidátusa voltak. A *bírói bizottság elnöke* GRASSELLY Gyula, az MTA rendes tagja, *titkára* JENEYNE JAMBRIK R., a műszaki tudomány kandidátusa, *tagjai* HÁMOR Géza, a földtudomány doktora, HASZPRA Ottó, a műszaki tudomány doktora, PÉCSI Márton, az MTA rendes tagja és JÁMBOR Áron, a földtudomány kandidátusa voltak.

KÓKAY József (1928.; Magyar Állami Földtani Intézet): „A Középső- és a Kelet-Paratethys kapcsolata a felsőbádeni tenger sórtartalom-viszonyai tükrében” (könyv) című *kandidátusi értekezésének* nyilvános vitája 1989. VI. 7-én 14 h-kor volt az Akadémia várbeli kongresszusi termében. Az *értekezés opponensei* BÁLDI Tamás, a földtudomány doktora és BODA Jenő, a földtudomány kandidátusa voltak. A *bizottság elnöke* MOLNÁR Béla, a földtudomány doktora, *titkára* HAAS János, a földtudomány kandidátusa, *tagjai* VÉGH Sándorné, a földtudomány doktora, KLEB Béla, MONOSTORI Miklós és SZŐR Gyula, a földtudomány kandidátusai voltak.

A Természet Világa 1989. évi 1. számában tették közzé a folyóirat 1988. évi *cikk-pályázatának* eredményét. Két negyedik díjat adtak ki. Az egyiket GONDÁRNÉ SÓREGI Katalin és GONDÁR Károly geológusok (M. Áll. Földtani Intézet) nyerték „Földtani »adokumentumok«” c. cikkükkel. A másikat THAMÓNÉ Bozsó Edit geológus (M. Áll. Földtani Intézet) „Közönséges homok?” c. cikkével.

Az első cikk megjelent a folyóirat 1989. évi 6. számában (pp. 259–262., 4 ábra), a másik a 7. számban (pp. 317–320., 4 ábra).

Dr. KÓKAI János geológus, igazgató PÁLYI András geofizikust 1989. III. 1-jei hatállyal – az 1993. VIII. 31-ig terjedő időszakra – kinevezte az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt Kutatási Főosztály geofizikai osztálya helyettes vezetőjévé.

Társulatunk 1989. III. 22-én tartott közgyűlésén HÁMOR Géza elnök 50 éves társulati tagságukat elismerő oklevelet nyújtott át HAJÓS Márta és JANTSKY Béla tagtársainknak.

KLEB Béla társelnök ismertette a SEMSEY Andor ifjúsági emlékérem pályázat eredményét s nyújtotta át a díjat a nyertes HÁMOR Tamásnak, „Üledékes piritek genetikája és fáciesanalízis a Tiszapalkonya 1. sz. fúrás felső-pannóniai képződményeinek vizsgálata alapján” című cikkéért (Földtani Int. Évi Jel. 1986-ról, Budapest, 1988. pp. 413–434.).

1989. IV. 4. alkalmából az *olajpár kitüntetettjei* között találtuk az alábbi kollégáinkat:

VARGÁNÉ FEKETE Erzsébet operatív geológus (KPFV), HAJDÚ József geológus, munkacsoport-vezető, BÁRÁNY Tibor geofizikai csop.-vez., KOVÁCS András geofiz. mérnök, főoszt.-vez.-h. (Kőolajkutató Vállalat), DÁVID Gyula kiértékelő geofizikus (GKV), dr. GEIGER János geológus (SzKFI) és PÁLYI András geofizikus, oszt.-vez.-h. (OKGT) *Kiváló Munkáért* miniszteri *kitüntetést* kaptak.

A nemzetközi nőnap alkalmából *Kiváló Dolgozó kitüntetésben* részesültek a Kőolajkutató Vállalatnál PAPP Györgyné geológus mérnök (Szeged) és SZALAINÉ BÁNLAKI Emília geofizikus mérnök (Szolnok).

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa eredményes munkája elismeréseként, nyugállományba vonulása alkalmából a *Munka Érdemrend ezüst fokozata* kitüntetés adományozta dr. CSÓKÁS János geofizikusnak, a műszaki tudomány doktorának, a Nehézipari Műszaki Egyetem (Miskolc) tanárának.

1989. IV. 27-én de. 10 h-kor a SZOT szállóban NAGY Sándor, a Szakszervezetek Országos Tanácsa főtíkára nyújtotta át dr. JUHÁSZ Árpádnak, a M. Televízió főszerkesztő-helyettesének a *SZOT-díjat* a tudományos ismeretterjesztés terén kifejtett magas színvonalú tevékenységéért.

1989. V. 8-án az Akadémia dísztermében – az Akadémia nagygyűlésén – kiosztották az akadémiai díjakat. Az MTA Elnöksége 1989-ben *Akadémiai Újságróli Díjban* (a két kiadott díj egyikében) részesítette

dr. JUHÁSZ Árpád tagtársunkat, a természettudományok népszerűsítésében kifejtett több évtizedes magas szintű és sokirányú ismeretterjesztő tevékenységéért.

Ugyanezen alkalommal a X. Osztályban VARGA Péter, a műszaki tudományok doktora, a Központi Földtani Hivatal elnökhelyettese, BARTHA Gábor, a műszaki tudomány kandidátusa, az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézetének tudományos osztályvezetője, BODRI Bertalan, a műszaki tudomány kandidátusa, az ELTE Geofizikai Tanszékének tudományos főmunkatársa és MENTES Gyula, a műszaki tudomány kandidátusa, az MTA Geodéziai és Geofiz. Kut.-int. tud. osztályvezetője *akadémiai díjat* kaptak, megosztva, a földi árapály és a Föld belső szerkezetének kapcsolatára, valamint a Hold és néhány más bolygó árapályóra vonatkozó gyakorlati és elméleti eredményeikért.

1989. V. 9-én a Magyar Tudományos Akadémia közgyűlése hatálytalanította a tiszteleti, rendes és levelező tagjainak 1949. X. 31-én *tanácskozó taggá* minősítését és tagságukat folyamatosnak nyilvánította. Valamennyien elhunytak. A III. Matematikai és Természettudományok Osztálya érintettjei: BULLA Béla, CHOLNOKY Jenő, DETRE László, GRÓH Gyula, MAURITZ Béla, MENDŐL Tibor, PEKÁR Dezső, PLANK Jenő, PRINZ Gyula, RYBÁR István, SZÉKI Tibor, SZENTPÉTERY Zsigmond és TOKODY László. A IV. Biológiai és Agrártudományok Osztálya érintettjei között ANDREÁNSZKY Gábor és DUDICH Endre, a VI. Műszaki Tudományok Osztálya nyolc érintettje között SCHRETER Zoltán és TELEGGDI ROTH Károly.

A közgyűlés hatálytalanította az 1949/50-ben politikai indokok alapján a tagok sorából töréléssel történt kizárást s a két érintett tagságát folyamatosnak nyilvánította. Az egyik PAPP Simon, a VI. Osztályból, ugyancsak régen meghalt.

A *tanácskozó tagok* egy kis részét később újra beválasztották az Akadémia tagjai közé. Összesen 11-en kerültek vissza. A felsoroltak közül 1951-ben DUDICH Endre, 1954-ben BULLA Béla, 1955-ben DETRE László.

1948 tavaszán a „helycsinálás” érdekében újabb erőfeszítések történtek, a már megelőző után, minthogy az Akadémia tagjainak száma limitált volt. 1942-től az alapszabály kimondta, hogy a megválasztott tag három éven belül köteles székfoglalóját megtartani, mert „ha a megvá-

lasztott tag nem foglal székét, helye betöltendő”. Erre való hivatkozással terjesztette elő javaslatát az Igazgatótanács: „A III. Osztályban PAPP Károly levelező tag 1920 óta, a IV. Osztályban VÁMOSSY Zoltán 1920 óta nem foglalta el székét, ezt utóbb sem pótolta. Így az ő helyük most betölthető” — olvasható az összes ülésről készült jegyzőkönyvben. Az 1948. IV. 23-án tartott összes ülés a két levelező tagnak megszűntette a tagságát.

HÁMOR Géza, társulatunk elnöke, a varsoói PIG (állami földtani intézet) 70 éves jubileumán — 1989. V. 10-én — a Központi Földtani Hivatal, a Magyar Állami Földtani Intézet, Társulatunk és az összes magyar geológus nevében üdvözölte az intézetet és geológusait, különös tekintettel a több évtizedes jó együttműködésre s kérve ezt a továbbiakban is.

Az Osztrák Földtani Társulat meghívására HÁMOR Géza, társulatunk elnöke, Bécsben az egyetemen előadást tartott 1989. VI. 8-án „Közép- és Kelet-Európa neogén ösföldrajzi térképei” címmel. Ez egyszerismind alkalom volt az IUGS—RDP program elkészült térképeinek első külföldi bemutatására is.

A Minisztertanács 1090/1989 (VI. 30.) MT határozatával, 1989. VII. 1. napjával *egyetemi tanárrá* kinevezte

Dr. DANK Viktort, a Központi Földtani Hivatal elnökét (Eötvös L. Tudományegyetem Alkalmazott és Műszaki Földtani Tanszék),

Dr. NÉMEDI VARGA Zoltánt, a Nehézipari Műszaki Egyetem (Miskolc) docensét.

1989. VIII. 10-én G. BUSH amerikai elnök Colin POWELL-t nevezte ki az Egyesült Államok vezérkari főnökei egyesített bizottsága elnökévé. Jamaicai bevándorlók gyermekéből az ország legfiatalabb négycsillagos tábornoka és legmagasabb beosztású katonája lett 52 évesen.

C. POWELL *geológiát* és vállalat-szervezést tanult, majd tisztiskolás lett s 1958-ban végzett. Négy évvel később Vietnamban harcolt, ahol 6 évvel később hadosztály-törzstisztí rangig vitte. 1977-ben a Pentagonba kapott kinevezést. C. WEINBERGER hadügyminiszter személyes tanácsadója (1983), majd az Európában állomásozó 5. hadtest vezénylő tábornoka (1986), végül 1988-ban nemzetbiztonsági tanácsadó volt.

Hírek — News

1988. XII. 29-én, hónapokig tartó szakértői vizsgálat után, megkötötték a Tata-bányai Szénbányák pénzügyi helyzetének rendezését szolgáló módosított *szanalási szerződést*.

A szanalási eljárást már 1987 közepén megkezdték, de időközben olyan központi döntések születtek, amelyek a szénbányászatot létben érintik. Jelentős állami támogatást vontak meg és a Tervgazdasági Bizottság új költséghatár állapított meg, ezek tovább rontották a bányák pénzügyi helyzetét. A most megkötött szerződésben kikötötték, hogy az 1985–1987 között felhalmozott mintegy 3 GfT veszteség 40%-át a vállalatnak saját erejéből kell rendeznie, 9% a bányákból kivált Haldex vállalatot terheli, a többit átvállalják, illetve elengedik. Az új bányák építésére felvett 11 GfT 40%-át törlik, a fennmaradó 60% törlesztésére pedig haladékat adnak 1995-től 2004-ig.

A bánya vállalta, hogy 1990-től támogatás nélkül és nyereségesen fognak termelni. Ezt azzal érik el, hogy 1989 végéig *bezárják a nagygyeházi és a mányi bányát*. Ugyanakkor gazdaságosan művelhető szénmezőket tárnak föl, anélkül, hogy veszélyeztetnék a térség karsztvízháztartásának egyensúlyát. 1989 végéig 1800 fővel csökkentik a létszámot.

A Magyar Távirati Iroda 1989. V. 12-én közzétett híre szerint a szanalási megállapodásnak megfelelően dolgozott a Tata-bányai Bányák Vállalat. Egyebek között kifizette az első negyedévre előírt, csaknem 600 MFt adótartozást. 1987 óta összesen 9,8 GfT-tal csökkent a vállalat adósság-állománya, s ebből egymilliárd forintnál többet saját erejéből törlesztett. A maradék adósság 3,1 GfT.

1989. I. 1-től közös irányítás alá helyezték a *Mecseki Szénbányák* vállalat Pécs-bányaüzemét és Vasas-bányaüzemét. Ez IV. 1-től Pécsi Bányaüzem néven folytatja működését. Az István aknából a kibányászható szénvagyont októberig a felszínre hozzák s a bányászokat fokozatosan Vasasra viszik át. Az István aknán a bányászat átmenetileg megszűnik s ez a terület előreláthatólag csak a kilencvenes évek közepére elkészülő István-III-as akna belépésével ad majd ismét szent, a ma még működő régi aknák pilléreiben lekött szén kitermelésével.

Az 1989. III. 2-i sajtóértekezleten az ipari miniszter elmondotta, hogy a Mecseki Szénbányák hároméves szerkezetátalakítási programját áprilisban miniszteri érte-

kezet tárgyalja meg. Az eredetileg 28 milliárd forintos *lász programot* az eredetileg tervezett beruházás programára kell visszafogni, mert a Dunai Vasmű igénye évente-dükk végéig fokozatosan megszűnik. Ez a bányáknál szükségszerűen együtt jár a létszám 3000 fővel való leépítésével. A leállításhoz ítélt új István III akna és a pécsi szénmosó 1 GfT beruházásából megépített flotálómű feleslegessé válásából, továbbá a szénmedence 11 aknájának bezárásából eredő veszteség megosztási arányairól is később döntenek.

A terv szerint *megszüntetik* 1989-ben a termelés a korábbi Pécs bányászati területen, *felszámolják* Komlón a hármas aknát, az Anna-akna tanbánya lesz. Az István-aknákat tartósan szüneteltetik. Az új István-aknai beruházás leállítására egyszeri 20 millióba kerül, majd később évenként 50 milliót fenntartási, állagmegóvási költséget igényel.

A szénbányászat szanalásával kapcsolatos szakszervezeti elnökségi ülésen — 1989. I. 20-án — elhangzott tájékoztatások szerint 900 000 tonnával indult a *lász program*, a magyar kokszolható szén termelésének fejlesztése. 1989-ben a Mecseki Szénbányáktól Dunaujváros 310 000 tonnát átvész, de 1990-ben már nem szállítanak oda több kokszot, mert ártámogatást nem kap a bánya. Így a dunaujvárosi kohászatot nem látják el többé, a szállításokat a lakossági igények kielégítésére fordítják. Ezzel a *lász program lezárul*, s mert a cél nem teljesülhet, a flotálóművet 1990. I. 1-jén bezárják, az István III. aknát pedig már 1989-ben sem építik tovább, jöllehet eddig 1,5 GfT-ba került.

A Tata-bányai Szénbányák 1800 emberrel csökkenteni létszámát.

HORVÁTH Ferenc ipari minisztériumi államtitkár 1989. IV. 30-án a televízióban tett nyilatkozatában közölte, hogy a mecseki uránércbányászaton évi 2,5 milliárd forinttal kell támogatni, ezért a *vállalatot* két-három év alatt *felszámolják*. Ez a paksi atomerőmű fűtőelemeinek pótlását nem érinti.

Az uránbányászok ezreit is váratlanul érte a bejelentés, állapotuk megszüntetésének híre, kiváltképpen kormányhatározat hiányában. A vállalat vezetői V. 2-án a kollektívák nevében kinyilatkoztatták, hogy változatlanul feladatuknak tekintik az 1993-ig szóló magyar-szovjet urán-egyezményben foglaltak teljesítését.

A pécsi tanácsülésen — a város környezeti védelmi gondjai kapcsán — több tanács tag kifejezte aggodalmát a mecseki uránbányászat esetleges környezeti hatásai miatt. A tanács vezetői megerősítették, hogy a Mecseki Érbányászati Vállalat titkolózása valóban nyugtalanságot keltett és kelt az emberek között. Ezért kezdeményezte a városi tanács, hogy a bányavállalat hozza nyilvánosságra a környezeti hatással kapcsolatos adatokat. A bányászkodás részleteit titkosították, ez azonban nem vonatkozhat a lakosságok közvetlenül érintő tájékoztatásra. Mivel a közvéleménynek fenntartásai lehetnek a bányavállalat tárgyilagosságát illetően, célszerű volna az ellenőrzést független intézményre vagy társadalmi szervezetre bízni — vélték.

1989. V. 7-én, vasárnap délelőtt tekintélyes tömeg gyűlt össze a Baranya megyei Ófaluban, a labdarúgópályán, hogy a tervezett izotóptemető felé vonuló tiltakozó menetet végén különböző szervezetek szónokait hallgassa meg: milyen veszélyt jelent a térségben a paksi atomerőmű tervezett — és már készülő — hulladéklerakója. A térségben élők egyöntetű akaratát fejezték ki a tiltakozók, akik nemesak az izotóptemető megépítése ellen demonstráltak, hanem azon mód ellen is, hogy ezt a potenciális veszélyt jelentő létesítményt az itt élők akaratára ellenére telepítik közvetlen szomszédságukba. SZEDERKÉNYI Tibor egyetemi tanár, a független szakértők vezetője, elmondta, hogy az Akadémia elnökségének megállapítása, amely szerint a szóban forgó terület „nem alkalmas” a létesítmény számára, elfogadhatatlan. Rámutatott, hogy úrfelvételen kirajzolódik: a Mecsek-alja-törés egy arra mérőleges töréssel éppen a kiszemelt terület közvetlen közelében kereszteződik, s ez fokozott szeizmicitás helye lehet.

A pécsi és a veszprémi akadémiai bizottság együttes ülésén Veszprémben — 1989. V. 24-én — bejelentette NEMECZ Ernő, az MTA rendes tagja, hogy az *Ófalui radioaktív hulladék-temető* létesítésével kapcsolatos vizsgálatra szervezett alkalmi akadémiai bizottság kitart korábbi álláspontja mellett. Messzemenő figyelembe vették az Ófalu által megbízott másik szakértői csoport véleményét s ellenérveit, amelyek végül is segítséget adtak e bizottságnak ahhoz, hogy a legkritikusabb területre irányítsák figyelmüket. Arra a meggyőződésre jutottak, hogy a kiszemelt terület a tervezett technológia szigorú betartása mellett alkalmas a radioaktív hulladékok eltemetésére.

1989. VIII. 30-án az uránbányászok és szénbányászok tüntettek Pécsen a *bányák bezárásának terve* ellen. „Nem kell a szén, nem kell urán! — mivel fűtünk holnapután?” volt a jelszó az egyik transzparenson. A forró hangulatú munkásszűlés eredménytelen maradt, a belügyminiszternek félbe kellett hagynia nyilatkozatát. Másnap a minisztertanács üléséről kiadott közleményben az olvasható, hogy a kudarcot vallott kísérlet nem rendítette meg a kormány elköltéségét, hogy az uránbányászatot le kell állítani, és a leállítással nem szabad megvárni az állami támogatással létesítendő új munkahelyek elkészültét. A minisztertanács irreálisnak tartja azt a Pécsen hangoztatott elképzelést, hogy a bányabezárás egyáltalán ne szerepeljen a szerkezetátalakítási tervek között.

A 39. bányásznap iktatásán (1989. IX. 1.) az ipari miniszter tudtul adta, hogy a következő 3–5 évben a *bányászok száma* várhatóan 10–12 ezerrel csökken.

A Minisztertanács 1104/1989. (VII. 25.) MT határozata az 1989. évi vállalati támogatásokról tartalmazza (alább csupán részletek olvashatók!) a gazdálkodó szervezetek által 1989-ben az állami költségvetésből igényelhető támogatást, legfeljebb a megjelölt összeg erejéig:

1.1. Országos Érc- és Ásványbányák dekonjunkturális intervenciói alapból bányabezárási költségek részbeni fedezésére 9 MFt

1.2. a) Bányászati vállalatok

felhalmozási kiadás dolgozói lakástámogatása miatt 530 MFt

2. Az 1989. évi állami költségvetésben eredetileg előirányzott összegtől eltérő, csökkentett mértékű támogatást igényelhetnek, legfeljebb a megjelölt összeg erejéig:

2.1. Mecseki Szénbányák Vállalat

árkiegészítés kokszolható szénfelesleg értékesítése miatt 360 MFt

4. Az 1989. évi állami költségvetésben előirányzott összegből nem kaphat állami támogatást

— a Mecseki Érbányászati Vállalat egyéb vállalati támogatás címen az 1993-ig érvényes hosszú távú szövet-magyar államközi egyezmény miatt.

6. A határozat 1989. VII. 25-én lép hatályba és XII. 31-én hatályát veszti.

A Minisztertanács 1109/1989 (VII. 31.) MT határozata a *Mecseki Érbánya* államigazgatási felügyelet alá helyezéséről.

„A Minisztertanács a 33/1984 (X. 31.) MT rendelet 17. §-a (2) bekezdésének b) pontja alapján az ipari miniszter által ala-

pítandó Recki Ércbánya Vállalatot államigazgatási felügyelet alatt álló vállalattá jelöli ki.

A *Nógrádi Szénbányák* sorsának rendezésére 1988. XII. hónapban írtak alá szanalási megállapodást. Akkor úgy látszott, van kilátás a teljesítésre; 1989. VIII. hó végére kiderült, hogy a vállalat nem képes eleget tenni az előírásoknak. Az 1 GtF értékű vállalati vagyont 2,2 GtF adósság terheli, jöllehet közben néhány értékes ingatlanát is eladta. További hitelt nem kap, fizetési kötelezettségeit nem tudja teljesíteni.

A bánya a megállapodás megváltoztatását indítványozta, a bankok azonban nem láttak garanciát a helyzet javulására. Ezért a szanaló szervezet úgy döntött, hogy csakis a felszámolási eljárás hozhat rendezést a pénzügyekben.

A fővárosi bíróság októberi döntésének elébe vágva a felszámolási eljárásra kidolgozták a programot. Ezerint 1990 elején *bezárják* a gazdaságtalanul termelő, művelésű *kányási aknaüzemet* s ezzel a továbbiakban nem ad a lakosság számára szénat a *Nógrádi Szénbányák*.

1989 márciusában publikált adatok szerint a Veszprémi Szénbányák vállalathoz tartozó szénmedencékből 1987 végéig az alábbi *szénmennyiséget termelték ki*:

A bányászkodás kezdete		Millió t
Ajkai	1865	73,7
Bálintai	1920	26,2
Dudari	1945	17,2
Váralotai	1876	64,7

Megszigorított környezetvédelmi előírások kötik 1989-ben a bakonyi bauxitbányászatot. A *Hévízi tó védelme* érdekében ugyanis megváltoztatták a vízjogi engedély előírásait: a korábbi megengedett 240 m³/perc vízkimelést 220-ra csökkentték. E döntés a termelés és a dolgozók átcsoportosítására kényszeríti a vállalatot, s ezzel az új bánya építése előkészítésének a meggyorsítására. Az 1989. évi terv ennek megfelelően változott, azaz Halimbán csökkentik a termelést, az Iza- és a Deáki Bányában meggyorsítják a készletek kitermelését, továbbá fokozzák a tempót a Deáki- és Csab-pusztai bányáinak előkészítésén.

1989. IV. 13-án rendkívüli ülést tartott a tapolcai városi tanács, az egy ideje tartó és élesedő vitáról *Hévíz és a bauxitbánya* között. FAZEKAS János, a bányavállalat igazgatója tájékoztatta a tanácsülést. Elmondta, hogy a nyírádi bányát leghama-

rabb 1990 végén lehet bezárni, ám ez a korai időpont mintegy 6 GtF értékű bauxitvagyon benthagyását jelentené. Ezen felül 150 M\$ (azaz: dollár)-t tenne ki a kieső mennyiséget pótló import bauxit ára, amíg a termelést megkezdhetik Csab-pusztán. A referátum következtetése az volt, hogy a nyírádi vízkimelést 1992 decemberében kellene megszüntetni, mert akkor a gazdasági veszteség csak 5%-át teszi ki annak, ami az azonnali leállítással állna elő.

A minisztertanács 1989. IV. 20-án tartott ülésén előterjesztést hallgatott meg a *nyírádi bauxitbányászati Hévízi-tóra gyakorolt hatáskör* és úgy döntött, hogy háladéktalanul meg kell kezdeni a bányászati leállítást, és legkésőbb egy éven belül be kell zárni a bányát.

A döntés után Dózsa Lajos, a Magyar Alumíniumipari Tröszt vezérigazgatója nyilatkozatában elmondta, hogy a magyar alumíniumipar számára a lehető legkedvezőtlenebb döntés született. Az utóbbi hónapokban három változatban dolgoztak ki programot a nyírádi bánya leállítására, de a legkorábbi határidő 1990. XII. 31. volt. A fél évvel előbbre hozott leállítás rendkívül nehéz feladat elé állítja a bauxitbányászatot. A leállítandó lelőhely Deáki és Iza bányájának 43 km hosszú vágatait ki kell üríteni, majd a vágatokat fertőtleníteni, mert az ide visszaáramló víz bejut a regionális vízellátó rendszerbe. Az érintett bányák évente 700–800 ezer t bauxitot adtak s ezt dolgozta fel az ajkai timföldgyár. Ez a mennyiség két évig, az újabb bányanyitásig csak importból pótolható, több mint 150 millió dollárért.

A sajtó IV. 29-én közölte, hogy a *Bakonyi Bauxitbánya Vállalat* szakszervezeti bizottsága tudomásul veszi a miniszterelnök választását korábbi állásfoglalásukra. Ezerint 1990. VI. 30-ig folytathatják a termelést s ezt követően kezdik meg az eszközök kimentését és a fertőtlenítést. Így lehetőség van a már feltárt bauxitvagyon jelentős részének kitermelésére is.

Annótációk a *Hévízi-tóval* kapcsolatban a közérdeklődés által figyelemmel kísért *hidrogeológiai* kérdések sajtójához:

S. BODA András: *Kegyelmet* a hévízi tónak – Népszava 1989. IV. 6., p. 9. (Dr. BALOGH Zoltán, a hévízi kórház kormánybiztos-igazgatója a tó állapotáról).

BUZA Péter: *Hévízről* – döntés előtt: A bizottság vezetője nyilatkozik a Magyar Nemzetnek – Magyar Nemzet 1989. IV. 5., p. 9. (ALMÁSSY Endre, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium szakértőbizottságának vezetője a bauxitbányászatról és a vízügyi problémákról).

BUZA Péter: Hévíz mindenkié: Tüntetés a toért — Magyar Nemzet 1989. IV. 18., p. 4. (A hévízi tüntetés.)

EKLER Elemér: Megvan a Hévízi-tó megmentésének kulcsa? — Dunántúli Panoráma 1989. 3., p. 4. (TANCZENBERGER Sándor nagykanizsai geológus elképzelése a tó megmentésére.)

ILLÉS Béla: Közös ügyünk a Hévízi-tó védelme — Magyar Hírlap 1989. IV. 13., p. 6. (A Szociális és Egészségügyi Minisztérium álláspontja a tó ügyében.)

JUHÁZ Erzsébet: Tővédelmi tüntetés előtt — Magyar Hírlap 1989. IV. 11., p. 4. (A hévízi tanács el van szánva a tó megmentésére.)

PAVIC S Lázár: Így sakkozik a MAT: A milliárdos király meztelen — Magyar Nemzet 1989. IV. 20., p. 6. (A Magyar Alumíniumipari Tröszt állami támogatásból él, de leföldözi a hasznót.)

1989. I. elején tudatták a lapok, hogy a gazdaságilag elmaradott térségek fejlesztését szolgáló alapról 13 MFT támogatást kapott a Perkupán (Borsod-Abaúj-Zemplén m.) létesített *díszitőkőüzem*. A cél a hazai burkolóanyag-ellátás javítása, a választék bővítése és távlatilag export. Az 50 MFT-os beruházás száz dolgozót foglalkoztat és javarészt az Északi-középhegység természetes kőveiből készítenek különböző színű és méretű burkolólapokat gránitból, andezitből, mészkőből és márványból, padlók és falak borítására, bútorok diszlapjai számára.

Évi 50 000 m² termelést terveznek, de ez a négyeszeresére lesz növelhető a későbbiekben, újabb olasz automata gépek beállításával.

1989. V. 1-jén egész napos ünnepséget rendeztek Szankon. Huszonöt éve kezdődött meg a Duna—Tisza közén a *szénhidrogének* kutatása és *kitermelése*. A kiskisvárdi üzem 1200 fős kollektívája megkapta az éltüzem címet.

A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége (MTESZ) vezetősége 1989. VI. 7-én — a szó szoros értelmében egyik napról a másikra — *leállította* kéthetenkénti *folyóiratát*, a Delta—Impulzus *megjelentését*. 16 tagú szerkesztőbizottságának tagja volt DANK Viktor. A lapban több szakmánkba vágó cikk jelent meg.

Az Impulzus, később Új Impulzus, utóbb Delta—Impulzus néven megjelent mérnök-újság nem érte meg negyedik születésnapját. Első száma 1985. X. 5-én jelent meg, felváltva az előtte harminc éven át folyamatosan kiadott Műszaki Életet, és folytatva a Műszaki Értelmiség és a Magyar Technika című folyóiratok által 1945-ben

megnyitott sort. Az utolsó szám, „V. (XLIV) évfolyam, 13. szám, 1989. július 1.” jelzettel, 58 oldalon jelent meg, ára 19 Ft volt.

Fiatalok kutatásainak támogatása. A Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) központi bizottsága, az Ipari Minisztérium, a Mezőgazdasági és Élelmezési Minisztérium, az Orsz. Műszaki Fejlesztési Bizottság 1988-ban *pályázatot hirdetett* fiatal szakemberek által kezdeményezett tudományos kutatási és műszaki fejlesztési témák támogatására, ill. finanszírozására. Pályázatot nyújthatott be minden vállalatnál, kutatóintézetben vagy felsőoktatási intézményben dolgozó fiatal. A pályázat célja az volt, hogy felszínre hozza a fiatal szakemberek társadalmi-gazdasági céljaink elérését szolgáló tudományos kutatási és műszaki fejlesztési elképzeléseit, egyben lehetőséget is adjon ezek megvalósítására.

A beérkezett pályázatok közül az Ipari Minisztérium az Ipari Fejlesztési Bankon keresztül, központi műszaki fejlesztési alapjából, átlagosan 50%-os visszatérítési kötelezettség mellett 43 pályázat megvalósításához adott támogatást.

Ezek között találjuk SZILÁGYI Gábor és társai pályázatát a Központi Bányászati Fejlesztési Intézetben. Tártya: Bányavédelmi munkák tervezésének, irányításának és üzemellenőzésének gépesítése, ill. automatizálása karsztvízveszélyes bányáüzemekben. A támogatás összege kétfélmillióegyszázézer Ft.

A Dunaföldváron 1934-ben lelt *mammuthorjú csontvázat* dr. VÖRÖS István, a Magyar Nemzeti Múzeum paleozoológusának irányításával, BUCCSÁNYI Kálmán főrestaurátor tervei szerint, újszerű módon állították ki a *szekszárdi múzeumban*. A restaurált csontok anatómiai rendben láthatók az állapot megfestett sziluettjébe applikálva.

A *múzeumok* 1988. évi működési adataiból kitűnik, hogy a *látogatottság* 8,6%-kal csökkent, ami 1,73 millió főt jelent, s ezzel az eddig folyton gyarapodó számsorban az 1983. évbelinél is *alacsonyabb*: 18 335 061 látogató. A Természettudományi Múzeum a 13. helyet foglalja el a látogatottság listáján 241 984 fővel s 19,1% (csaknem 39 000 fő) gyarapodással, a megelőző év 17. helye után. Az 1000 látogató alatti adattal szereplő legalacsonyabb látogatottságú múzeumok 80 tételes listáján a 32. helyen van a leninvárosi Természettudományi Bemutatóház, 612 látogatóval, az 1987. évi 71. hely és 126 látogató után. A 77. helyen van a visegrádi (Lepence) ZSIGMONDY Vilmos Gyűjtemény 114 látogatóval.

1989. V. 4-én délután 3 órakor a Nemzeti Múzeum kandallós termében KRENNER József emlékkiállítására nyílt meg. MAHUNKA Sándor főigazgatóhelyettes bevezető szavai után EMBEY-LSZTIN Antal tárgazgató megnyitójában áttekintette KRENNER életútját. A válogatott, szépen elrendezett kiállítási anyag részben a család megőrzött relikviáiból áll, többek között TSCHERMAK és SUESS indexbeli bejegyzéseivel és aláírásaival, kinevezési okiratokkal, KRENNER jegyzőkönyveivel, EÖTVÖS Loránddal váltott üzenet-céduláival. Nemzetközileg elismert mineralógusunk születésének 150. évfordulója jó alkalmat adott a rangos megemlékezésekre.

KORDOS László „Az újabb rudabányai koponyalelet és az emberré válás” címmel előadást tartott a Földtani Intézet dísztermében 1989. VI. 14-én, 14 h-kor. Az előadást az MTA X. Osztálya, az MTA Biológiai Tudományok Osztálya, Társulatunk és a M. Állami Földtani Intézet közösen rendezte.

1989. VII. 7-én 16 h-kor a dr. KERTAI György ásványgyűjteményéből rendezett *ásványkiállítást* nyitott meg Zalaegerszegen a Magyar Olajipari Múzeumban dr. MATSKÁSI István, a Természettudományi Múzeum főigazgatója. A megnyitón jelen volt az adományozó, társulatunk egykori elnökének özvegye is.

A kiállítás szeptember végéig tartott nyitva.

Az 1971-ben alapított Magyar Alumíniumipari Múzeum 1984. IX. 7-én – a magyar alumíniumipar 50 éves jubileumi ünnepségsorozatának keretében – nyílt meg új, állandó kiállításával Székesfehérvárott, a Zombori út 12. szám alatt: 50 éves a magyar alumíniumipar. A mintegy 500 négyzetméteren elhelyezett múzeum öt részből áll, többek között bemutatja a bauxitkutatást, bányászatot is. Az arcképcsarnok a jelentős szakemberek portréit mutatja be. A múzeum hétfő kivételével naponta 14–17, vasár- és ünnepnap 10–17 óra között van nyitva. Előre bejelentett csoportos látogatás esetén eltérhetnek a nyitvatartási időtől. Informál: dr. LÁSZLÓ Gábor múzeumigazgató, a 06-22-12-465 telefonszámon.

1988. december végén *beszakadt* Budán az I. kerületi, naphegyi Tigris utca középső szakaszán az út, az egyik ház előtt. Január elején a barlangkutatók kezdtek vizsgálni. 10 m mélyen vízfolyást találtak, nyilván esőtöréshől, a víz elfolyik. Ebből előzetesen azt a következtetést vonták le,

hogy akár a Rózsodombon, talán itt is hévizes eredetű barlangjártat nyílt meg a felszínre.

Különösen nagy kárt okozó beomlásokkal *veszélyeztetett területté* nyilvánította a budai Várhegyet a fővárosi tanács végrehajtó bizottsága 1989. VI. 19-i ülésén. Utasította a városrendezési és építészeti főosztályt, hogy a Várhegy fennsíkját és a lejtőket is vegye föl a főváros felszínmozgásveszélyes, azaz földcsuszamlástól fenyegetett területei közé.

A főosztályvezető nyilatkozata szerint 1995 végéig mintegy 800 MFt-nyi beruházásra van szükség a Vár alatti, részben természetes barlangrendszer, részben épített pinók megerősítésére, illetve az elengedhetetlen közmű-felújításra.

1989. V. 11-én 14 h-kor a Magyar Földrajzi Társaság és a múzeum közös rendezésében tudománytörténeti előadülés volt az érdi Magyar Földrajzi Múzeumban. A tíz előadásból kettő tart számot érdeklődésünkre:

SZABÓ József (Egyetem, Debrecen): A földtudományok oktatása és kutatása a debreceni egyetem bölcsészettudományi karán;

HÁLA József (Földtani Intézet): SZABÓ József geológus amerikai utazásának (1882) tudományos eredményei.

1989. V. 12-én ünnepélyesen adták át az Eötvös L. Tudományegyetem új, *lágymányosi kémiai épületét*. FÜLÖP József rektor az ünnepségen emlékeztetett arra, hogy három évvel korábban, ugyanezen a napon – az egyetem alapításának 350. évfordulóján – helyezték el az új tömb alapkövét. 1,3 GFt beruházási összeg nyomán a Természettudományi Kar vegyész tanszékcsoportja *összel beköltözik ide, a hatemeletes, korszerű épületbe, ahol két nagy előadóterem van. Még ez évben megkezdik a fizikai tömb építését, ami a terv szerint 1993-ig tart. Ezt a földtudományi épület követi majd. A vegyészek Múzeum körüli épületeit a Bölcsészettudományi Kar tanszékei kapják meg.*

1989. V. 18-án de. 10 órakor Celldömölk határában a Sághegyen geológiai tanösvényt avattak. A földtani természetvédelem napját első alkalommal rendezték meg hazánkban ez alkalommal. A földtani bemutató helyét TARDY János, a Barlangtani Intézet igazgatója és ORAVECZ János, az ELTE Földtani Tanszékének adjunktusa kezdeményezte és közreműködésükkel hozta létre Vas megye és Celldömölk város

tanácsa, valamint a Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium.

Az ünnepélyes alkalommal TÓTH József, a városi tanács elnöke üdvözölte a megjelenteket. Köszöntőt mondott és ismertette az előzményeket TARDY János, a tanösvény felavatta DANK Viktor, a Központi Földtani Hivatal elnöke, a TIT Országos Földtudományi Választmányának elnöke, végül a felhagyott kőbányában kialakított, öntött magyarázótablakkal ellátott tanösvényt bemutatta s az érdeklődőket azon végigvezette ORAVECZ János.

A tanösvény leírása az Élet és Tudomány akkor aktuális számában, illusztrálva, megjelent: ORAVECZ J.—TARDY J.: Földtani tanösvény a Ság hegyen — Élet és Tudomány 1989/20. pp. 626—628., 3 ábra.

1989-ben jubilál az *Érc- és Ásványbányák* vállalat, amely a jobban szakosodott bányavállalatok mellett az összes nemfém és (a megszűnőben levő) színes- és fekete-fémérces ásványi nyersanyagok termelője. Jelen szervezetében 25 éves.

Jogelődjei — kiváltképpen az érces profilban — sokkal nagyobb múltra tekintenek vissza. Rudabánya nemrég bezárt bányái pl. több száz éve kezdtek működni. A mintegy 2 milliárd Ft termelési értéket előállító vállalat öntődei homokot 0,016% vastartalommal tud előállítani, ami a legkényesebb igényeket is kielégíti. A dolomitot értékes termékeké, az erdőbényei kovaföldet próbüzemati folytató gyárban kovácsolást szigetelő lapkává dolgozzák fel. Az alsótelekesi gipsz bányászata még új profiljuk. Gyöngyösoroszi bezárt színesfémérc bányája helyett a hulladék ólomakkumulátorfeldolgozást építik ki. Ugyanakkor nincs megoldás még ma sem a recki színesfémérc kiaknázására vagy a munkálatok megnyugtató lezárására, ide s tova húsz éve már.

A bős — nagymarosi vízlépcsőrendszer építésének Nagymarosnál folyó munkálatait 1989. V. 13-i hatállyal felfüggesztette a Minisztertanács. Ezzel kapcsolatban a Minisztertanács 1071/1989 (VI. 15.) MT sz. határozatával a hazai és nemzetközi tevékenység irányítása és koordinálása céljából kormánybiztost nevezett ki.

A határozat előírja szakértői bizottság létrehozását, amelynek tagjait a miniszterek, ill. országos hatáskörű szervek vezetői nevezik ki s akik munkaköri feladataiktól átmenetileg mentesítve végzik munkájukat. A 12 szerv között szerepel a Központi Földtani Hivatal is.

A kormánybiztos koordinálásával végzendő feladatok között első az alábbi:

„I. Magyar — csehszlovák szakértői bizottság munkájával összefüggő magyar kezdeményezési feladatok.

I/1. A nagymarosi vízlépcső felépíthetőségének vizsgálata szeizmológiai-tektonikai szempontból.

Felelős: a Központi Földtani Hivatal elnöke.

I/2. A Bős — Nagymarosi Vízlépcső térségében szeizmikus aktivitás valószínűségének vizsgálata a tározható vízmennyiség és az üzemmód meghatározása, beleértve a nagymarosi gát megépíthetősége szempontjából.

Felelős: a Központi Földtani Hivatal elnöke.

1989. III. 29-én Székesfehérvárott háromnapos tanácskozás kezdődött, amelyen Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, Románia és a Szovjetunió geodéziai szolgálatánál tevékenykedő koordinátorok bejelentették, hogy *térkép készül a Kárpát-medence és a Balkán-hegység régiójában zajló földkéregmozgásokról*, a térség föld-rengésveszélyes pontjairól. Az érintett országok beruházási biztonságát növelő dokumentáció 1990-re készül el.

Havannában keelve 1989. IV. 8-án adta hírül a sajtó, hogy *elkészült Kuba első teljes, 1 : 250 000 méretarányú földtani térképe*, amely harmadrésben a magyar geológusok munkájának az eredménye. A mű elkészítésében az elmúlt húsz év alatt a kubaikon és magyarokon kívül szovjet, bolgár és lengyel szakértők is közreműködtek.

1989 márciusában mutatták be a Nemzeti Színházban GALGÓCZI Erzsébet *Vidra-vas* című híres regényéből készült színművet. A kritika szerint nem sikerült a regény erényeit átvenni a színpadra, a MAORT-per és SIMON Pál (alias PAPP Simon) főváltott tragikumra más történetekből ismert általánosságokban olvad föl. A regény színpadra történt átdolgozása mindenestre mutatja azt az érdeklődést, ami hosszú évtizedek hallgatása után ébredt a magyarországi közölettermelés első nagy periódusát lezáró és országosan ismertté vált történet iránt.

1989. V. 12-i sajtóhír szerint a *Rettenetes Iván vulkán*, több évtizednyi pihenés után, ismét működésbe lépett a Kurili-szigetek legnagyobb szigetén, Iturupon. A tűzhányó kráteréből 200 m átmérőjű hamu- és gázoszlopot ereret.

Magyarok Amerikában

Magyar közreműködés a 28. Nemzetközi Geológuskongresszuson
Washington D. C., Egyesült Államok, 1989. július 9—19.

A kongresszus programján 30 előadás szerepelt magyarországi (társ)szerzőktől, az alábbiak szerint.

1. Salters V. J. M.—Hart S. R.—Pantó Gy.: A Kárpátok alatti (magyarországi) felsőköpeny jellegei, a magyarországi alkáli és mészkáli vulkánosság, valamint lherzolit zárványok alapján
2. Deák J.—Erdélyi M.—Liebe P.: A Nagy Magyar Alföld mélységi víz-áramlási rendszerei
3. Polgári M.—Okita P. M.—Hein J. R.: Stabil izotóp adatok az úrkúti mangánérctelep genetikájához
4. Polgári M.—Okita P. M.—Hein J. R.: Az útkúti mangánérctelep eredete
5. Muller B.—Fuchs K.—Brereton R.—Evans C.—Horváth F.—Mauray V.: Stressz-irányítottság Európában, kút-kitörésekből levezetve
6. Alföldi L.: Mérgező és veszélyes hulladékok vízföldtani vonatkozásai Magyarországon
7. Maksimović Z.—Pantó Gy.: Adalék a mediterrán karsztbauxittelepek ritkaföldfém-geokémiájához
8. Downes H.—Pantó Gy.—Árkai P.: Bükk hegységi (Magyarország) lehetségesen ofiolit jellegű mezozóos magmás kőzetek ritkaföldfém- és izotóp-geokémiája
9. Deák J.: A Nagy Magyar Alföld őshajlalti vizsgálata izotóphidrológiai módszerrel
10. Réti Zs.: Két egymástól távoli ofiolit összehasonlítása: a bódvavölgyi (Magyarország) nem-teljes ofiolit összlet és a mirafloresi (Kuba) ofiolit
11. Hámor T.: A molassz üledékképződés anoxikus jellegének geokémiai és szedimentológiai indikátorai
12. Gulyás E. K.: Magyarországi városi települések pincék és üregek okozta mérnökgeológiai és vízföldtani problémái
13. Kázmér M.—Szabó Cs.: Az apuliai lemezperem geometriája: jura-kréta neptuni és plutói telérekből adódó megszorítások
14. Bérczi I.—Geiger J.—Lelkes P.: A Nagy Magyar Alföld szarnata utáni medencefejlődésének számítógépes modellezése
15. Bérczi Sz.: Peridotit zárványok a Pelsőki-hegység (Erdély, Románia) bazaltjaiban
16. Bérczi Sz.—Szabó Cs.: Egységesen sokrétűes klinopiroxén megakristály zárvány Szentbékálláról (Magyarország)
17. Balla Z.: Az európai északalpi hegység-ívek eredetéről
18. Balla Z.: Öröklött jelleg vagy tektonikai igazodás?
19. Kubovics I.—Szabó Cs.—Sólymos K.—Molnár Zs.: Magyarország kréta lamprofirjaiban és neogén alkálilbazaltjaiban előforduló metaszomatizált ultrabázisos zárványok kőzetana és geokémiája
20. Konec I.—Szalay A.: A Pannon-medence felsőpliocén üledékei szervesanyagának mennyisége, típusa és érettsége
21. D'Argenio B.—Mindszenty A.: A mediterrán régió kréta-paleogén bauxitjai — tektonikai megközelítés
22. Cserny T.: A Balaton (Magyarország) komplex földtani vizsgálata és eredményei
23. Császár G.: Az urgon fácies a cirkummediterrán területen
24. Ság L.—Majoros Gy.: A közép-európai Pannon-medence aljzatának szerkezete és fejlődése, herciniai és idősebb szerkezeti emeleteinek felépítése
25. Ság L.—Szili Gy.—Vándorfi R. I.: A magyarországi szénhidrogéntermelés földtani alapelvei, fejlődéstörténete és gazdasági szerepe
26. Phillips R. L.—Révész I.—Bérczi I.—Mattick E. E.—Rumpler J.: Tavidelta folyamatok és üledékképződés egy mély tómedencében DK-Magyarországon
27. Pogácsás Gy. és társai: A Pannóniai-medence szeizmo- és magnetosztratifációjának korrelációja
28. Pogácsás Gy.—Seifert H. P.: A közép-európai Bécsi- és Pannóniai-medence neogén üledékképződésének és tektonikájának összehasonlítása
29. Lelkes Gy.: A Maldive-szigetek recens karbonátüledékeinek kőzettani vizsgálata

30. Márton E.—Tari G.: Neogén tömbelfordulások a Pannóniai-medencében

„Músonon kívül” elhangzott (alulírott révén) az egyik tudománytörténeti szekcióban HÁLA J., KECSKEMÉTI T. és PÓKA T. „háromból ötvözött” előadása SZABÓ József és HANTKEN Miksa szerepéről a XIX. századi transzatlanti geológiai eszmecsereben. Ezenkívül szétosztottuk 100 példányban az „Ásványi nyersanyagkutatás története Magyarországon 1945-ig” c. angol nyelvű kiadványt (Magyarhoni Földtani Társulat és a Magyar Állami Földtani Intézet kiadása, szerk. CSÍKY G. és VIRÁGIS Gy.).

Érdekes az előadások tematikus megszólása:

1. Üledékes kőzetan, kifejlődéstan 5,5 (11, 22, 23, 26, 28, 29)
2. Magmás kőzetan 5 (1, 10, 15, 16, 19,)
3. Szerkezeti földtan 4,5 (13, 17, 18, 24, 28)
4. Teleptan 3 (3, 4, 21)
5. Geofizika 3 (5, 27, 30)
6. Geokémia 2 (7, 8)
7. Vízföldtan 2 (2, 6)
8. Kőolajföldtan 1 (25)
9. Szervesgeokémia 1 (20)
10. Őségajlatlan 1 (9)
11. Mérnökgeológia 1 (12)
12. Számítógépi modellezés 1 (14)
13. Tudománytörténet 1 (31, műsonon kívül)

Meglepő az őslénytan és a hagyományos rétegtan teljes hiánya. Természetesen világos, hogy ez a tematikus megosztás elég esetleges és nem tekinthető reprezentatívának a geológiai tudományterületek hazai súlyára. Az is természetes, hogy a szerzők névsora nem egyezik meg a kongresszuson részt vett 36 magyarországi geológusával. Több szerző nem volt jelen, és nem egy jelenlevő nem szerepelt előadással.

A szereplésnek voltak más, voltaképpen nem kevésbé jelentős formái is. Több kollégánk vett részt vitatéseken és bizottsági üléseken: PL. CSÁSZÁR G. a kréta vita-fórumon, ERDÉLYI Gáborné a COGEOCOD ülésén stb. Ezeket csak az egyéni úti-jelentésekből lehetne összeállítani. Az elhangzott hozzászólásokat pedig még azokból sem.

Az IUGS tanácsülésén Magyarországot PANTÓ Gy. képviselte.

Nem lenne teljes a kép, ha figyelmen kívül hagynánk a „külföldön élő magyar” kollégák előadásait.

1. G. A. JAMIESON és társai, köztük KILÉNYI T. I. (*Nagy-Britannia*): Üledék-

képződési és szeizmikus fácies-modellek a Nílus-delta offshore részéről, és jelentőségük a szénhidrogén-perspektívikus-ság szempontjából

2. Gaál G. (*Finnország*): Kora-proterozóos érekképződés és kapcsolata a lemeztektonikával a Fennoszkan-diai (Balti) pajzson
3. Farkas S. E. (*USA*) — L. D. RINGE: GRASS 3, digitális analízis az Omineca kristályos övtől a Western Basin hegységig
4. Gaál G. (*Finnország*): A Fennoszkan-diai (Balti) pajzs szerkezeti fejlődése — az archai és a proterozóos geológia összehasonlítása, különös tekintettel a gránit-zöldkő képződményekre
5. Úrai J. L. (*Hollandia*) — WILLIAMS P. F.: A szálas telérek képződéséről és jelentőségéről
6. Nagy B. (*USA*): Aminoacid szennyeződés felismerése, a fekete palák kerogénjének molekuláris elemzését megelőzően
7. Zolnai G. (*Franciaország*): Intrakontinentális mobilis övezetek és passzív tektonizmus
8. Kocsis S. (*Kanada*) — N. EYLES: Ásványtorlatok glaciális üledékekben és kőzetekben: üledékföldtan és kutatási modellek
9. LABRECQUE J. L. és társai, köztük Kovács L. (*USA*): USAC légitérképezési eredmények a Weddell-medencéről
10. Kilényi T. I. (*Nagy-Britannia*) és társai: A Duala-medence (Kamerun partjai előtt) szerkezete, rétegtana és szénhidrogén-perspektívája
11. Markovics G. (*Nagy-Britannia*): A „személyes kötődés” szerepe a földtudományok oktatásában
12. Markovics G. (*Nagy-Britannia*): A Viktória királynő-féle Nevelési Bizonytvány (VCE) a geológiában: felsőközépsikolai tanulmány

Nem csoda, hogy a hat országban (Finnország, Franciaország, Hollandia, Kanada, Nagy-Britannia, USA) élő kilenc kolléga előadásai szakterületben és földrajzilag is lényegesen kibővítik a képet (Kanadától Afrikán át Antarktiszig, a légitérképezéstől a földtan oktatásáig).

Feltétlenül megemlítendő a Német Demokratikus Köztársaságból Magyarországra települt KOZUR H. kolléga két előadása:

1. KOZUR H.: A szárazföldi triász korrelációja, különös tekintettel az alsótriászra, és összehasonlítása a tengeri skálával.

2. KOZUR H.: A Meléte-Hallstatt Rift fejlődése és jelentősége az Alpok és a Kárpátok korai fejlődéstörténete szempontjából.

Ezek közül az első a magyar előadások vonatkozásában hiányként említett ös-lénytani-rétegtani témakörbe tartozik.

A kongresszusi kiállítás számos kiállító cége között a magyar GEOMINCO RT is szerepelt. Standja a magyarok központja, találkozóhelye volt a kongresszus folyamán. A gazdag dokumentáció még azt is lehetővé tette, hogy a brazilok távolmaradása miatt felszabadult standon magyar földtani térkéпкиállítást rögtönözünk

CSEERNY T. kollégával, a „Földtani térképezés története” c. poszter-bemutató keretében (persze, sajnos, csak modern térképekből).

A kongresszus nagy gazdagsága és zsúfolt programja (5888 résztvevő . . . !) miatt könnyen lehetséges, hogy néhány dolog elkerülte a figyelmemet. Ezért az érintett kollégák szíves elnézését kérem.

Végezrdményben, úgy vélem, elégedettek lehetünk a magyarok szereplésével a 28. Nemzetközi Geológuskongresszuson.

DUDICH Endre

IGCP híradó

1988-ban befejeződött kilenc projekt: 5, 156, 157, 158, 197, 198, 199, 218 és 220.

A Tanács újonnan megválasztott elnöke (a 6 évét letöltött K. S. HEIER, Norvégia, után) Prof. A. J. NALDRETT, Toronto University, Kanada.

Elnökletével a Tanács 1989 februárjában huszonnegy (ez az eddigi rekord) javaslatból tizenkettőt fogadott el. Ezzel az „élő” projektek száma 52-ről 55-re emelkedett. Az új projektek a következők:

234 Prékambriumi vulkáni-üledékes összletek Nyugat-Afrikában és kapcsolatuk a világ más hasonló képződményeivel. — Ideiglenesen, csak 1989-re. I. YACÉ (Elefántcsontpart).

253 A pleisztocén elvégződése. — Ideiglenesen, csak 1989-re. J. LUNDQVIST (Svédország).

267 Paleozóos nagyszerkezeti egységek a cirkumpacifikus orogénben. 1989—1993. M. J. RICKARD (Ausztrália), GUO LINGZHAI (Kína).

275 A Balti-pajzs mélyföldtana — 1989—1993. F. P. MITROFANOV (Szovjetunió), R. GORBATSHEV (Svédország).

281 Dél-Amerika negyedkori éghajlatai 1989—1993. J. ARGOLLO B. (Bolívia).

282 Ritkafémes granitoidok! — 1989—1993. ZHU JINCHU (Kína), P. J. POLLARD (Ausztrália).

283 A Paleoázsiai óceán fejlődése — 1989—1993. XIAO XUNCHANG és HE GUOQI (Kína), N. L. DOBRECQOV (Szu.), R. G. COLEMAN (USA).

287 A Tethys-régió karsztbauxitjai — 1989—1993. MINDSZENTY A. (Magyarország), A. DANGIÓ (Jugoszlávia), L. SIMONE (Olaszország).

288 Metamorf fluidok és ásványi telepek — 1989—1993. W. FRANK, W. PROHASKA (Ausztria).

294 Igen alacsony fokú metamorfózis — 1989—1993. R. E. BEVINS, D. ROBINSON (Egyesült Királyság).

296 Ázsia és a Csendes-óceán környéke negyedkori képződményei — 1989—1993. JON. L. RAU (Thaiföld).

297 A két Amerika geokriológija — 1989—1993. A. E. CORTE (Argentína).

A korábbi évekhez képest elég lényegesen átalakult a projekt-vezető ország szerinti megoszlása. Ez 1989-ben a következő: Argentína 10 (1985—86-ban második helyezett volt 9-cel)

Kína 9 (1985—86-ban a hatodik helyen állt 4-gyel)

USA 8 (1985—86-ban még első helyen állt 12-vel)

Ausztrália 6

Franciaország 5

Egyesült Királyság, NSZK, Szovjetunió, Zaire 4

Ausztria, Japán, Kanada 3

Bolívia, India, Magyarország, Olaszország, Svédország 2

Brazília, Csehszlovákia, Chile, Elefántcsontpart, Finnország, Görögország, Hollandia, Jugoszlávia, Kuba, Nigéria, Svájc, Thaiföld 1.

1987 előtt nem volt magyar projekt-vezető. Most két társvezető van (262: Császár Géza és 287: Mindszenty Andrea).

Regionális és szubregionális ülések: 1988: Athén (Görögország), Tiencsin (Kína), Belém (Brazília), 1989: Nairobi (Kenya), Szófia (Bulgária).

(Az északkelet-mediterrán országok IGCP Nemzeti Bizottságainak 3. tanácskozását 1989 szeptemberében a Kárpát-Balkán Geológiai Asszociáció 14., szófiai kongresszusához kapcsoltuk, először hivatalosítva az IGCP és a KBGA kapcsolatát. Nyolc projekt tartott beszámolót és három operatív munkautást [254, 262, 276]. Magyarországot Császár Géza képviselte.)

A 28. Nemzetközi Geológuskongresszus alkalmával (Washington, 1989. július 9–19.) huszonkét IGCP projekt tartott ülést. A kongresszus bevezető és záró plenáris ülése az IGCP-nek volt szentelve.

1990-re tervezett regionális és szubregionális ülések:

- Helsinki, Finnország (Északkelet-Európa) júniusban.
- Lizabon, Portugália (Nyugat-Európa) júniusban (az Európai Földtani Társulatok Szövetségének 6. összejöveteléhez kapcsolva).
- New Delhi, India (Délnyugat-Ázsia) októberben.

DUDICH Endre

Budapest építéshidrológiai atlasza. Földmérő és Talajvizsgáló Vállalat, 3. Mérnökgeológiai Iroda, 31. Építésföldtani-Építéshidrológiai osztály. Összeállították: SZENTIRMAI Lászlóné, PETZ Rudolf, DR. SCHEUER Gyula. FTV – önerős kutatási téma, Budapest, 1988. 89 old. 43 térképmelléklet.

A fenti című kötet térképsora és magyarázó szövege mondhatni „szarnizdat”-nak számít. Megtestesíti azt a szakmai szempontból helyes törekvést, hogy a folyton növekvő nyomdai előállítási költségek ellenére is, az összefoglalható új ismeretek legalább azon érintettekhez eljussanak, akik – mai divatos szóhasználattal élve – „innovatív” használni tudják/használhatják azokat.

Az atlasz közelítőleg A3-as formátumú, 74 szövegoldal – benne 25 szöveg közti ábrát: térképet, földtani szelvényt és diagramot –, 15 oldal táblázatot, 1 áttekintő, 21 db észlelési és ugyancsak 21 db levelezett, 1 : 20 000 méretarányú térképet tartalmaz.

A szöveges rész bevezetése a munka alapjaival és elkészültének körülményeivel foglalkozik. Alapja az FTV (Földmérő és Talajvizsgáló Vállalat) közel 40 esztendő fennállása alatti sokirányú, ez esetben elsősorban Budapest építésföldtani-építéshidrológiai viszonyaival foglalkozó tevékenysége, a „Budapest építésföldtani térképezése” című témában való részvétel és más, e témával foglalkozó intézmények e tárgy-

körben szerzett adatainak összegyűjtése és értékelése, közöttük a FÖMTERV (Fővárosi Mélyépítési Tervező Vállalat) vizsgálati adataival.

Ennek a munkának eszenciája a kezünkben forgatható atlasz.

A bevezetést követő térképmagyarázó szövegrész a megfelelően logikus rendben: a felszíni vizektől kiindulva a mélyégszíni vizeket is felölelően ismerteti a térképváltozatok szerkesztéséhez felhasznált és olvasásukhoz (gyakorlati használatukhoz) szükséges földtani-vízföldtani ismeretanyagot.

A fejezetcímek önmagukért beszélnek. A „Vízrajzi jellemzés” című 2. fejezet a felszíni folyóvizeket, természetes és mesterséges állóvizeket; a természetes és mesterséges forrásokat ismerteti.

A 3. fejezet a „Vízföldtani adottságok” címet viseli és az építéshidrológiai atlasz általános vízföldtani-földtani alapjaival foglalkozik. Ismerteti a víztartó képződményeket és elterjedésüket, vízföldtani összefüggésüket, a felszíni vizekkel való kapcsolatukat/kapcsolódásukat.

A 4. fejezet az „Építéshidrológiai adottságok”. Ez a rész Budapest 525 km²-nyi területét jellemző földtani-vízföldtani tulajdonságú, földrajzilag meghatározott részekre bontva tárgyalja a jellemző építéshidrológiai viszonyokat. Budapest területén 19 többé-kevésbé önálló építéshidrológiai sajátosságú területet különít el, s a szöveges ismertetés is ez szerint történik.

A záró – 5. – fejezet: „Az atlasz szerkesztési alapelvei”. Ez a rész mintegy a közölt térképek használati tanácsadója. A térképek szerkesztésének alapvető megfontolásait és a térképek tartalmát írja le. A szerkesztésnél a számba jövő felhasználók várható igényeit figyelembe véve: a felszín alatti első vízként jelentkező vizekkel – amely nem mindig és nem feltétlenül a talajvíz – foglalkozik részletesen. Az építési tevékenységre ugyanis elsősorban ezek jelentenek közvetlen vagy közvetett befolyást. – Ezzel kapcsolatban az atlasz két térképváltozatot közöl:

a vízföldtani észlelési és
a becslést maximális talajvízszint
térképét.

Budapest területét az atlasz A3-as formátumához igazodóan 21 db 1 : 20 000-es térképlap fedi le – ennek megfelelően 21 × 2 db térképlapot találunk az atlaszban.

A szöveges rész 78 tételből álló válogatott irodalomjegyzék követi.

A táblázatok (I–V-ig számozva) a térképek szerkesztéséhez felhasznált adatokat foglalják össze. Az I. és II. táblázat a FÖMTERV és az FTV talajvízszint-észlelő

kútjaiban a kézirat lezárásáig mért legnagyobb talajvízszint-állásokat tartalmazza, relatív és abszolút (Balti tszf.) magasságban.

A III. és IV. táblázat a budapesti hideg vízü források katasztere. Ezek egy-egy terület építéshidrológiai megítélésénél ugyancsak fontosak.

Az V. táblázat pedig 54 talajvízfigyelő kút GUMBEL-eloszlás szerint számított 1%-os előfordulási valószínűségű legnagyobb talajvízszint adatait tartalmazza.

A térképmelléletek $1+21 \times 2$ db 244×332 mm-es méretű lapok, egy jelmagyarázó lappal. Az első térképmellékleten a szelvénybeosztást láthatjuk. A továbbiakban lappárként következik a 21 db „Vízföldtani észlelési” (a-sorozat), illetve a 21 db „Becsült maximális talajvízszint” térkép (b-sorozat).

A „Vízföldtani (építéshidrológiai) észlelési térkép” tartalmazza azokat az észlelőhelyeket, amelyek befolyásolják a terület

építéshidrológiai helyzetét és amelyek adatai alapul szolgálnak a „Becsült maximális talajvízszint-térkép” szerkesztéséhez.

A „Becsült maximális talajvízszint-térkép” a már előzőekben ismertetettek szerint a felszín alatti első vízként jelentkező vizekkel foglalkozik. Ezek a 4. fejezetben körvonalazott építéshidrológiai egységenként más-más víztartó képződményből származóak lehetnek. Ilyenek: a karsztvíz, a rés- és hasadékvíz, a rétegvíz és a „valódi” talajvíz. E legutóbbi vízfajta becsült (számított) Bszf-i legnagyobb magasságát ábrázolja alapvetően a térképsorozat.

Összefoglalva: örömmel vettük kezünkbe az FTV eme kiadványát, melyben a gyakorlati földtan egy nem alárendelt építéshidrológiai vonatkozásának új interpretálását üdvözölhetjük. Egyben reméljük, hogy az e témában tevékenykedő szaktársaink haszonnal forgatják majd.

Dr. SZENTIRMAI István

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat igazgatója
A nyomdai munkálatokat az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat végezte
Felelős vezető: Zöld Ferenc
Budapest, 1991., Nyomdai táskaszám: 19 227
Felelős szerkesztő: Hámor Géza
Műszaki szerkesztő: Sándor István
Megjelent: 11,9 (A/5) ív terjedelemben
HU ISSN 0015 – 542X

SZERZŐTÁRSAINKHOZ !

Kérjük, hogy a Földtani Közlöny Szerkesztőbizottságához beküldött kéziratokat az alábbiak szerint szíveskedjenek elkészíteni:

1. Minden oldal (az esetleges apróbetűs szedések is) kettes sorközrel, soronként 50 leütéssel, 25 sorral készüljön.
2. A fokozódó papírhiány miatt és a hosszú átfutási idő lerövidítése érdekében egy-egy cikk max. 15 szövegvonal (lásd az 1. pontot) terjedelmű lehet, beleértve a táblázatokat és az idegen nyelvű rezümé szövegét is, ami max. 2–3 gépelt oldal legyen.
3. A cikkhez max. 8–10 ábra tartozhat, a megfelelő feliratokkal és jelmagyarázattal (ez nem számít bele a 2. pontban említett 15 oldalba). Az ábracímeket és a jelmagyarázatokat külön (tehát nem a szövegben!) kérjük. Az ábrák helye a szövegben megjelölendő.
4. Amennyiben fénykép-tábla melléklet szükséges, kérjük, hogy pl. egy ósmaradvány vagy kristály (stb.) csak egy fényképen szerepeljen, a táblák száma sem lehet több 5–8-nál. A fényképek minősége kliséképes kell legyen.
5. A gépelt szövegben a szerző által kívánt kiemeléseket kérjük ceruzával megjelölni, minden más megkülönböztetést (pl. csupa nagybetű stb.) mellőzni kérünk.
6. A Földtani Közlönyben csak olyan cikket közlünk, amelyet megelőzőleg a Társulat fórumán előadtak és megvitattak. Ezt a címhez tartozó lábjegyzetben minden esetben fel kell tüntetni.
7. A lektorok kijelölése a szerkesztőbizottság feladata. Mellékelt lektori véleményt nem veszünk figyelembe.
8. A szerkesztőbizottság csak a fentieknek megfelelő kéziratot fogad el.
9. Kérjük Szerzőtársainkat, szíveskedjenek a közlés céljából kívánt postacímüket (irányítószámmal) megküldeni. Továbbá közölni pontos lakcímüket és személyi számukat, amely adatokra a szerzői díj kiutalásához van szükség.
10. A korrektúrára visszaküldött levonatokat javítás után kérjük minden esetben DR. KASZAP ANDRÁS címére, és nem a Társulat titkárságára eljuttatni, ill. ajánlott küldeményként postára adni (1034 Budapest III., Nagyszombat u. 25. II. 87.).

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat igazgatója
A nyomdai munkálatokat az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat végezte

Felelős vezető: Zöld Ferenc
Budapest, 1991. Nyomdai tászkaszám: 18 890

Felelős szerkesztő: Hámor Géza
Műszaki szerkesztő: Sándor István
Megjelent: 7,70 (A/5) iv terjedelemben

HU ISSN 0015–542X

Ára: 36 Ft

Előfizetési díj egy évre: 144 Ft

Felelős szerkesztő — Editor:

HÁMOR GÉZA

President of the Society

Technikai szerkesztő — Technical editor:

KASZAP ANDRÁS

A szerkesztőbizottság tagjai — Editorial board:

JÁMBOR ÁRON, KECSKEMÉTI TIBOR, KERTÉSZ PÁL, KLIBURSZKYNÉ VOGL MÁRIA,
NÉMETH GUSZTÁV, NÉMEDI VARGA ZOLTÁN, SZEDERKÉNYI TIBOR,
SZÉKYNÉ FUX VILMA, ZELENKA TIBOR

*

A Társulat címe — Address of the Society:

Magyarhoni Földtani Társulat

H-1061 Budapest VI., Anker köz 1.

Terjeszti a Magyar Posta

Előfizethető bármely hírlapkézbesítő postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodánál (HELLIR) 1900, Budapest XIII., Lehel u. 10/a, közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a Postabank Rt. 219-98636, 021-02799 pénzforgalmi jelzőszámmal. Példányonként megvásárolható az Akadémiai Kiadó *Stúdium* Budapest V., Váci utca 22. és a *Magiszter* Budapest V., Városház utca 1. sz. alatti könyvesboltjaiban.

Előfizetési díj egy évre: 144 Ft

Külföldön terjeszti a KULTURA Külkereskedelmi Vállalat,

H-1389 Budapest, Pf. 149.

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST